

N:o 268.

Af herr **J. Åkesson**, *i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förändrade grunder för den af staten utöfvade egnahemslånerörelsen.*

I motiveringen till Kungl. Maj:ts proposition n:o 145 rörande statens egnahemslånerörelse konstateras som ett faktum, att denna rörelse ej tillnärmelsevis fått den omfattning, som man väntat.

Då undertecknad under många år haft förtroendet att fungera såsom ett slags skrifkunnig hjälpreda åt småfolket i min hemtrakt, så har jag därunder haft tillfälle att mera än de flesta lära känna detta småfolks förhållanden, och jag har under många år haft min uppmärksamhet fäst på den kärlek till en egen torfva, som är inneboende hos de flesta af vårt folk, samt på de välsignelserika frukter denna känsla kan åstadkomma, om den beredes möjlighet att göra sig gällande. Den händelse, som först fäste min uppmärksamhet härpå, skall jag be att här få berätta.

Redan så tidigt som 1877, om jag minnes årtalet rätt, biträdde jag vid upprättandet af ett köp, hvarigenom en adertonårig, fullständigt obemedlad yngling, som just då tagit tjänst för ett nummer vid skånska husarregementet, gjordes till ägare af ett åkerstycke på en och en half hektars rymd, utan åbyggnader. Det var naturligtvis genom hans fader köpet skedde, men denne var visst inte i sådana förhållanden, att han kunde lämna sonen pekuniär hjälp. Han ägde visserligen en half hektar jord, belägen jämsides med den jord, som för sonens räkning inköptes, och han ägde också ett hus, uppfördt å denna halfva hektar, men han hade nio barn ikring sig, bland hvilka vår yngling var den tredje i ordningen.

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 125 Häft. (N:is 268, 269). 1

Det var alltså ett i viss mån riskabelt företag från säljarens sida att inlåta sig på denna affär, men han vågade försöket, och det utföll särdeles väl. Köpeskillingen, som uppgick till 1,500 kronor, ställdes på tio års amortering, och till denna amortering afsågs vår unge väns hela husarlön, som uppgick till jämnt en tiondedel däraf eller 150 kronor. Fadren arrenderade jorden af honom och utfäste sig att betala räntan å köpeskillingen i arrende.

Det gällde alltså för vår unge man att för sina vanliga behof undvara husarlönen och hjälpa sig med hvad han kunde förtjäna genom arbete, den tid han ej låg i tjänstgöring, och han löste denna uppgift med heder, och efter de för honom måhända något hårda tio åren ägde han sin jord skuldfri. Då köpte han ytterligare fadrens jord och hus och tillbyggde huset så mycket, att föräldrarna i det tillbyggda fingo en ordentlig bostad, som de ha rätt att bebo så länge de lefva. Sedan gifte han sig och öfvertog själf skötseln af sin jord, och framgången har följt honom äfven sedan, så att han ej endast klarerat den skuld, han satte sig i vid sitt nya köp, utan äfven senare köpt ytterligare jord. Och han har under denna tid äfvenledes fostrat upp en sund och duktig barnskara, och de flesta af oss veta ju, att det är en annan bättre sorts ungdom, den som fostras upp i ett dylikt hem, än den som växer upp i en hyreskasern.

Denne nye »Sven på Hedens» saga, som redan i sina tidigaste skeden visade sig skola få den lyckligaste utgång, var det som först fäste min uppmärksamhet på gagnet af att så tidigt, som möjligt är, ge åt våra unge obemedlade män det medryckande motiv till sträfsamhet och sparsamhet, som ligger i möjligheten att förvärfva en egen torfva. Jag har senare haft glädjen äfven biträda åtskilliga andra hans knektekamrater vid fastighetsköp, som gjorts af dem, men det har oftast varit först sedan de efter 25 à 30 års tjänstgöring vid regementet tagit afsked från tjänsten, och den grundplåt, de vid deras köp haft till deras förfogande, har i allmänhet hufvudsakligen bestått i de sparbanksmedel, de, till följd af en vid detta regemente för dem anordnad tvångsinsättning i postsparbanken, ur deras löner af femton kronor för hvarje år de tjänat, då varit ägare till, och en så god ekonomisk ställning som sagde min hjältes har aldrig af dem därmed tillnärmelsevis kunnat uppnås.

Till följd af detta exempel, som jag sålunda fått bevittna, har den nu så moderna egnahemsrörelsen i mig haft en varm vän och förespråkare, långt innan ännu denna term var uppfunnen, men jag kan tillägga, att den riktning i denna rörelse, som senare i första hand

tyckes uppmuntras af statsmakterna, nämligen af själfständiga jordbruk i kolonisationssyfte, genom vår ords förhållanden hos mig helt naturligt skjutits i bakgrunden. Hvad jag ville vinna var att, såvidt möjligt var, åt hvar och en obemedlad så tidigt som möjligt ge det motiv till sträfsamhet, som jag funnit ligga i tillfället för dem att förvärfva sig ett eget hem, och aldrig har jag känt större glädje, än hvar gång jag genom biträdandet med råd och dåd lyckats åstadkomma en dylik möjlighet åt någon. Jag kan därvid också ge åt de lyckligare lottade medborgarna i min hemort det vitsord, att ännu aldrig har någon af dem vid ett sådant tillfälle förgäfvets blifvit ombedd att biträda med att ge ekonomiskt stöd åt saken, då man blott kunnat visa sannolikheten af en lycklig utgång därvid, och utgången har alltid blifvit lycklig.

De svårigheter, som därvid mest mött, ha emellertid varit, att bankerna i regeln ej lämna lån på inteckningar i blotta bostadslägenheter, utan dessa lån ha måst tagas mot borgen och bli då amorteringslån, som i regeln lämnas på blott åtta års amortering.

Under sådana förhållanden hade jag gladt mig mycket åt den hjälp, som vi skulle få för dessa sträfvanden genom egnahemslånen, men tyvärr ha vi i min trakt ännu ej vid ett enda tillfälle kunnat få nytta af dem. Den första ansökningen tillbakavisades därför att köpet redan var skedd, egendomen redan tillträdd och husen i det närmaste färdigbyggda. I ett följande fall, då det gällde att sälja ett småbruk på två hektars rymd, som, till följd af att ägaren blifvit svårt obotligt sjuk, måste säljas, och då en duktig arbetare uppträdde såsom köpare, om han kunde få egnahemslån, så föll saken på det olyckliga villkoret, att nyskapade egnahem eller småbruk skola ha företrädet. Då det till följd af detta stadgande var ovisst, huruvida en ansökan om egnahemslån i detta fall skulle beviljas eller ej, och säljarens förhållanden voro, såsom jag ofvan antydde, sådana att köpet måste ovillkorligt och snabbt afgöras, så nödgades vi öfvergifva tanken på att anlita egnahemslånet äfven den gången och i stället sälja lägenheten till tvenne granuställen, som delade jorden sig emellan och refvo ner husen.

Alltså försvann på detta sätt ett redan befintligt småbruk, men det kan väl ej vara meningen att arbeta på att skapa nya småbruk men på samma gång så godt som dekretera, att de redan befintliga skola försvinna efter hand som de behöfva byta om ägare?

Jag är ofta utredningsman i stärbhus på dylika smålägenheter, och jag har därvid gjort den erfarenheten, att när ett stärbhus behöfver sälja sin fastighet, så är det ofta omöjligt att reflektera på anbudet

från en köpare, som behöfver anlita egnahemslån, därför att stärbhusen, än af en orsak och än af en annan, städse behöfva få försäljningen genast afgjord, och så händer det så lätt att, liksom i det fall jag ofvan omnämnde, en smålägenhet åter försvinner såsom själfständig lägenhet.

Genom de nu i Kungl. Maj:ts proposition föreslagna förändringarna beredas otvifvelaktigt vissa lättnader i detta afseende, men det återstår dock, att den apparat, som hushållningssällskapet såsom egnahemslåneförmedlare satt i gång, ännu är tämligen tungrodd, hvilket är till hinder, där ett snabbt afgörande är af nöden. Hos mig har därför uppstått den tanken, att kommunen skulle vara en mycket lämpligare låneförmedlare än hushållningssällskapen, men jag vill dock ej, att denna låneförmedling skall åläggas kommunen såsom en plikt, endast att de kommuner, som af intresse för saken frivilligt vilja anmäla sig därtill, skola erhålla tillåtelse att fungera såsom låneförmedlare.

Vi få ej inbilla oss, att detta åtagande skulle komma att bereda kommunens förvaltande myndighet någon synnerligt afsevärd ökning i göromål. Det blefve antagligen knappast hvart år en dylik låneaffär skulle förekomma inom en och samma kommun. Skulle hushållningssällskapens egnahemsnämnder t. ex. årligen förmedla ett lån för hvarje af länets kommuner, så tyckes det mig, att denna rörelse snart skulle växa dessa nämnder öfver hufvudet, särskildt hvad tillsynen beträffar. Kommunerna däremot skulle ha ofantligt mycket lättare därmed, och jag tror, såsom jag nyss nämnde, ej att detta besvär skulle för kommunens myndigheter komma att bli särdeles betungande.

Och kommunen skulle i många afseenden vara synnerligt lämplig för detta uppdrag. Den hade färdiga organer, kunde betraktas såsom synnerligt vederhäftig för de omhänderhafda medlen och ägde ju en helt annan stabilitet mot hvad en för ändamålet särskildt bildad förening kan få, då denna senares medlemmar ju ovillkorligen måste komma att växla under den långa amorteringstid, som för dessa lån är afsedd. Och till de af kommunens män, som skulle komma att omhänderhafva denna rörelse, skulle den lånesökande gå betydligt mera ogeneradt än till de vederbörande, som nu ha saken om hand. Det vore helt säkert att popularisera hela rörelsen i långt större grad, än man nu tänker på. För mig synes det, som om egnahemslånerörelsen ej någonsin blir hvad den är afsedd att vara, förrän kommunerna taga den om hand genom att öfvertaga rollen såsom låneförmedlare. Dock vill jag, såsom jag ofvan nämnt, ej att de skola åläggas detta såsom en

plikt, men kommun, som frivilligt vill fungera såsom låneförmedlare, bör ej förvägras detta.

Med stöd af hvad jag här ofvan anfört, vill jag härmed vördsam- samt föreslå,

att Riksdagen måtte i Kungl. Maj:ts proposition n:o 145 besluta den förändring, att äfven kommun må i likhet med hushållningssällskap godkännas som låneförmedlare samt därvid slippa att utöfver skuldförbindelse ställa särskild af statskontoret godkänd säkerhet.

Stockholm den 27 april 1907.

Jöns Akesson.

I motionens syfte instämmer

P. Nilsson.
Bonarp.